

ՄԵՆԿ

Տարեկան օրը 10 րոպ. կէս տարվան 6 րոպ.:

Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն անարգություն մէջ:

Ընտրատարաւորացիր դիմում են ուղարկել:

Тифлис. Редакция «Менк»

Խմբագրությունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լիզուով:

Յայտարարութիւնները համար վճարում են:

Խրատմայր րոպին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական մտածմունքները—Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Եւրոպական ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ, Ֆրանսիական Թիւրքիական Բուլղարական—ՀԵՌՈՒԿՈՒԹԻՒՆ, ԳԱՅԱՍԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, Գաւթի բէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱՄՈՒՆՔՆԵՐ

Աւստրո-գերմանական պատերազմից աւաջ Աւստրիան զրեթէ քայքայվող դրութեան մէջ էր երեւում երեք զխառը տարրեր, որոնք կազմում են աւստրիական պետութիւնը, միմեանց մէջ լծնամական յարաբերութիւնների մէջ էին գտնվում. սրանք են գերմանական, ունգարական և սլավոնական տարրերը: Աւստրիան չունէր սահմանադրութիւն, չունէր ներկայացուցիչների ժողով, չունէր դաւանութիւնների ու մամուլի ազատութիւն, չունէր ընդհանուր զինուորագրութիւն, չունէր քաղաքական ամուսնութեան օրէնք, պետութեան ֆինանսները ընկած գրութեան մէջ էին:

Այն սարսափելի ցարդը որ ընդունեց Աւստրիան Գերմանիայից 1866 թւին, կատարելապէս զգաստացրեց և վերանորոգեց Աւստրո-Ունգարական պետութիւնը և այս րօպէս նա եւրօպական երկիրների շարքում ամենաազատ և բարեկարգ պետութիւններից մէկն է, Աւստրիայի կայսրը արեւմտեան եւրօպական իշխանների մէջ իր ժողովրդից ամենասիրված թագաւորն է:

Մինչև որ ամեն կողմից կրկնում էին թէ Աւստրիան քայքայվելու վրա է,—այդ պետութիւնը օրից օր բարեկարգվում էր և նոր ոյժ ու հաստատ կազմակերպութիւն

էր ստանում, չնորհով այն ազատութեան, որ տրվեցաւ նրա պետական կազմակերպութեան բոլոր զործիչներին:

Այժմ Աւստրիայի ֆինանսները լաւ դրութեան մէջ են, պետութիւնը կազմող ամեն մի երկիր ունի իր ինքնավարութիւնը. իր ներկայացուցիչների ժողովը, մի և նոյն ժամանակ մայրաքաղաքում, Վիեննայում, գումարվում է ամբողջ պետութեան կենտրոնական ներկայացուցիչների ժողովը, Բայիս-րատը:

Աւստրիան իրագործել է մի դաշնակցական կայսրութեան ձև, որի մէջ պետութեան իւրաքանչիւր մասը իր անհատական կեանքով է ապրում և մի նոյն ժամանակ ընդհանուր պետական շահերով կապված է կենտրոնի հետ էլ: Իւրաքանչիւր մասին իրաւունք է ծանաչված հիմնել զպրոցներ իր մայրենի լեզուով և ոչ թէ միայն տարրական և միջնակարգ դպրոցներ, բայց Լըվովի համալսարանում իրաւունք կայ դաստիսութիւններ կարգաւ լեհերէն լեզուով, Պրագայի համալսարանի կէսը գերմանական է, իսկ միւս կէսը չէխական է:

Աւստրիայի սլավոնների մեծ մասը կաթոլիկ դաւանութեան են պատկանում, բայց վաղուց է արդէն, որ ռուսաց սլավոններ և յետագէտ կուսակցութիւնը, առաջնորդութեամբ զանազան Գոստոմիսկինների, Ակսակօֆների և Կատկոֆների, պընդում էր և ուղղակի աւստրիական սլավոնների երեսին էր ասում որ նրանք միայն այն ժամանակ բուն սլավոններ կը դառնան, երբ կը լծողնեն կաթոլիկութիւնը և կընդունեն ռուսագաւառ եկեղեցին: Բայց Աւստրիայի սլավոնները շատ լաւ հասկացան որ ցեղական և ազգային յատկութիւն

ները պարունակում են լեզուի մէջ և ոչ թէ կրօնի մէջ: Իրանց կաթոլիկ եղբայրների կողմը բռնեցին և Աւստրիայի յոռագաւառ սլավոնները, իրանց յոյսը կտրեցին նեղհայեաց առաւելանաֆիլներից և այժմ ընդհանուր գործակցութեամբ հասան այն մեծ յեղափոխութեան իրանց եկեղեցիներում: Ոչ թէ միայն Աւստրիայի յոռագաւառ սլավոնները մտցրին սլավոնական լեզուի տեղ իրանց կենդանի, մայրենի լեզուի գործածութիւնը իրանց եկեղեցական արարողութիւնների մէջ, բայց նորերումս նոյն իրաւունքը ձեռք բերեցին պետութեան բոլոր կաթոլիկ սլավոնները, որոնք այսուհետեւ լատինական լեզուի տեղ կը կատարեն իրանց եկեղեցական արարողութիւնները լեհերէն, չէխերէն, կամ սերբերէն լեզուով, նայելով թէ ինչ ազգութեան են պատկանում:

Հրէաներն էլ Աւստրիայում միւս հպատակների հետ կատարեալ հաւասար իրաւունքներ են վայելում:

Աւստրիայի այժմեան կայսրը արեւմտեան եւրօպայի բոլոր իշխաններից ամենաժողովրդական է: Նա գիտէ իր վարմունքով զրաւել իր հպատակների սէրը: Նա սովորել է իր հպատակ ազգերի գրեթէ բոլոր լեզուները, և, օրինակ լեհերէն լեզուումս իրութեան հետ որ նրան ներկայանում է, նա վարժ կերպով խօսում է լեհերէն լեզուով, ունգարացիների հետ՝ ունգարերէն, չէխերի հետ չէխերէն: Դա զրաւում է փոքրիկ ազգութիւնների սէրը, երբ իշխանը յարգանքով է վերաբերվում դէպի նրանց մայրենի լեզուն, ամեն ազգութիւնների այդ յատկանիշը և այդ գանձը:

Վերջապէս Աւստրիան ներկայացնում է

մեզ եւրօպայում մի չեղած քաղաքական երեւոյթ. մի ահագին դաշնակցութիւն այլ և այլ ամենատարբեր ազգութիւնների, որոնցից իւրաքանչիւրը ապրում է իր ազգային կեանքով, կապված լինելով պետութեան ընդհանուր շահերով և ներկայացնելով մի և նոյն ժամանակ մի գործը պետութիւն, որ եթէ շարունակի այդ ծանապարհով ընթանալ,—քանի կերթայ աւելի ոյժ կը ստանայ և կը միացնի իրան Բալկանեան թերակղզու բոլոր սլավոնական ազգութիւններին:

Գուցէ Աւստրիայի գերմանական մասը մի ժամանակ կանցնի Գերմանիային, իսկ Աւստրիան կը դառնայ մի զօրեղ սլավոնական-ունգարական պետութիւն:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԾՈՒՇՈՒՑ

Ապրիլի 4

Բաւական երաշտութիւնից յետոյ մարտի վերջերում սկսվեցին սաստիկ և անընդհատ անձրևներ, որ դեռ ևս չարունակվում են: Չը նայելով որ այդ անձրևները շատ օգտաւէտ են ցորենի և գարու աւազի, աւազի չըբամապատրուր, որոնք ուղանակի լաւութեան պատճառով—չըբակայ գիւղօրայքում ամեն տեղ սկսել էին չերամները կենդանացնել,—բաւական վնասվեցան, որովհետեւ ցորենի պատճառով բոլորը փաղցան և այսօր հարկաւոր գիւղացիներ կամ չերամապահներ գալիս են Շուշի նորը գնելու, որ այնքան էլ չը կայ: Արդէն սպասելի է, որ այս տարի այստեղերի բերքերը առատ և լաւ չեն կարող լինել: Լուծմ երբ, որ ֆրանսիացի պարոն Լերիսէ նորերումս մեծ քանակութեամբ Նուխու շըր-

իշխանը նրան հետամուտ լինելով, փախչելու միջոցին բռնեց: Ֆաթալի խանի օգնական զօրքերը հասան նրան այն ժամանակ, երբ արդէն կալանաւորված էր:

Նրա այցելուն, որ եկել էր հոգևորապէս մեր խիթաիդ նրան և դարձի բերել, խորէն հայր սուրբն էր, վանքի միաբանութեան բաւական զարգացած վարդապետներից մէկը, որ իր երկտաքարդ հասակում միացրել էր իր մէջ կրօնի և քաջութեան առաքելութիւնները, շանդիպելով կատաղի յամառութեան ուրացողի կողմից, նա սաստիկ վշտացաւ, որ մի հայ մէկը կարող էր բարոյապէս այնքան ընկած լինել, որ պարօնից լուծը աւելի գերադասէր, քան թէ տեսնել մի անկախ հայոց իշխանութիւն:

Մէկը Գաւթիք չի խոնարհվի աւաղակ Գաւթին, ասաց նա դառնութեամբ:

Գուցէ պիտի խոնարհվէք Աստուծոյ կամքի և ժողովրդի պահանջի առջև, մէկը, պատասխանեց արեղան հանգարտ կերպով: Բէկը ժողովրդի պահանջի արտայայտութիւնն է: Ուրիշ ապացոյց բերել պէտք չէ. գործը ինքը վիայում է իր համար: Գուցէ տեսաք, թէ ինչպէս ժողովուրդը առանց հրաւերքի, ինքնակամ հետեց նրան:

Տեսայ, պատասխանեց կալանաւորը հեզաւական ժպիտով: Բայց ինչ ասել է ժողովուրդը: Ժողովուրդը մի կտոր փափուկ մոմ է, նրան զէպի ըր կողմը և հուփ տաս, զէպի այն կողմը կը թեքվի: Նրան ինչ կազապարի մէջ և դնելու լինիս, այն ձեռք կը ստանայ: Այսօր բէկը յաղթող հանդիսացաւ, ժողովուրդը նրան կը հետևի, իսկ եթէ էգուց ևս յաղթելու լինիս, ինչ կը հետևի:

ԴԱՒԻԹ ԲԵԿ

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն Վ Է Պ

(1722—1728)

ԺԱ.

Տաթևի վանքի բոլոր խուցերը շինված էին տաշած քարից, ունէին նեղ լուսամուտներ, նոյնպէս քարէ չըբանակներով, որոնց միջով մի կատու միայն կարող էր անցնել: Շատ հասկանալի է, որ նրանք փեղկերի պէտք չունէին, կէս թերթ թուղթ բաւական էր ամբողջ լուսամուտը կալելու համար:

Խուցերից մէկի մէջ դրած էր մի կոճղ, որ տեղացիք չըբանդաւ էին կոչում, դա կազմարարների մամուլի նմանութիւնն ունէր և յատկապէս շինված էր բանտի գործածութեան համար: Մի կալանաւորի ոտները ամբարցած էր այդ կոճղի մէջ, նա պառկած էր քամակի վրա և անկարող էր շարժվել, որովհետեւ թեքերը քամակի կողմից պրկած էին չուանով, որի երկու ծայրերը կապել էին խուցի սիւնին:

Գուցը բացվեցաւ, վանքի արեղաններից մէկը ներս մտաւ: Կալանաւորը թէն քնած չէր, բայց գտնվում էր մի տեսակ թմրած դրութեան մէջ, Գուան ճողը լսելով, նա աչքերը բաց արեց, վանքի զինված շաթրներից երկուսը կանգնած էին դրսում: Արեղան իր ետևից գուռը կողպելով, մօտեցաւ կոճղին, թուլացրեց նրա զարկան:

ներք *), կալանաւորի ոտները դուրս բերեց, նա նստեց, բայց թեքերը կապված մնալին:

Կալանաւորի գէմը բոլորովին այլանդակված էր, աչքերում վառվում էր մի տեսակ տենդային կրակ, մօրուքի և գլխի մազերը անկարգ կերպով խճճված էին:

Գուցը երազանաւ ունէր, հայր սուրբ, դարձաւ նա դէպի արեղան:

Չունեմ, բայց երազների միտքը հասկանում եմ, պատասխանեց արեղան, նստելով նրա մօտ:

Երեւի, երազ էք տեսել, մէկը:

Տեսել եմ, շատ վատ երազ, ասաց կալանաւորը հոգեւոյ հանելով: Ֆաթալի խանի ընծայած խաւաթը երազումս այրվում էր... Ինչքան էլ աշխատում էի հանգցնել, ինչքան էլ ջուր էի խածում, նա աւելի և աւելի բողբալաւում էր... Վերջը այրվեցաւ, բոլորովին մոխիր դարձաւ...

Այդ երազը այնքան պարզ է, որ ամենին բացատրութեան կարօտութիւն չունի, ասաց արեղան: Ֆաթալի խանի ձեռք ընծայած խաւաթը նրա ձեռք տուած իշխանութեան նշանակն էր, խաւաթը այրվեցաւ, նրա հետ էլ վերջացաւ ձեռ իշխանութիւնը:

Ինչպէս, հարցրեց կալանաւորը կատաղած կերպով:

Միթէ չէք հասկանում, մի լաւ նայեցէք, թէ որտեղ էք գտնվում և ինչ դրութեան մէջ...

Այդ ևս հասկանում եմ... ասաց կալանաւորը խորին վրդովմունքով: Եթէ խանը մի ժամ

*) Ժողովրդական բառ, կապված է գալարիլ բառից, նշանակում է որ և իցէ մեքենայի այն պտուտակը, որ ամրացնում է, հուփ է տալիս:

—Այսպիսի յուսահատական բռնկներով
միևիթարութիւնը մարդ կարող է զանկէ Լատու-
ծոյ մէջ, դիմնեցէ Լատուծն, մէկիք, հնգութեան
և խոնարհված սրտով, նրանից թողութիւն
խնդրեցէք, Ձեր աշխարհային թշուառութեան

